

Nejsvětější Trojice jako nejhlubší odůvodnění křesťanského povolání sloužit čili „být pro druhého“

Peter Hermanovský, Kateřina Brichcínová

„Nejsvětější Trojice je hlavním tajemstvím víry a křesťanského života“, říká Katechismus katolické církve,¹ a všechny křesťanské církve víru v trojjediného Boha sdílejí. II. vatikánský koncil zahájil plodné období naukové reflexe, která věnuje trojičnímu tajemství stále větší pozornost. A ukazuje se, že to není „tajemství“, které by mělo svůj význam pouze v rámci teologických studií, ale že se bezprostředně dotýká též všedního života křesťana, o čemž ostatně vypovídá i úvodní citace z Katechismu. V následujícím textu bychom rádi představili tajemství Trojice jako skutečnost pro život křesťana určující a vyvodili z něj konkrétnější závěry. Chceme pojednat o vnitrobožských vztazích jako o věčném základu a vzoru vztahů mezilidských, které se v křesťanském životě mají vyznačovat respektem vůči druhému a službou v jejich různých formách.

Nejsme zajisté první, kdo v českém prostředí rozvíjí tuto myšlenku. Objevuje se rovněž v díle římskokatolického teologa Ctirada Václava Pospíšila, a to především v jeho rozsáhlém Náčrtu trinitární teologie s titulem „Jako v nebi, tak i na zemi“ a v útlejším spise adresovaném zejména pracovníkům v oblasti charity, který vyšel pod názvem „Teologie služby“.² Autorovi se bezesporu daří přemostit naukovou propast mezi nebem a zemí a překlenout vzdálenost mezi teologií a službou. Nicméně vyslovuje naději, že svým dílem podnítl další zájem kolegů o danou, dosud málo reflektovanou, problematiku.³ Domníváme se tudíž, že je opodstatněné se myšlenkou dále zabývat.

1. Bůh je láska, jež se zřiká sebe a daruje se

V důsledku novověkého antropologického obratu byly revidovány cesty konceptuálního přístupu k nadpřirozené skutečnosti trojjediného Boha, přičemž nové cesty vycházejí z předpokladu, že ontologickým principem Nejsvětější Trojice je láska. Naše zkušenost s Bohem je *de facto* zkušenost lásky. Člověk by nemohl tuto zkušenost udělat, kdyby Bůh nebyl láskou,

¹ KKC 234.

² Srov. Ctirad Václav POSPÍŠIL, *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007; TÝŽ, *Teologie služby*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002. V poslední jmenované knize si autor vytyčil cíl pozvat ty, kdo se věnují službě charitativního typu, k hlubšímu nahlížení vykonávané činnosti ve světle víry a k uvědomění si souvislosti mezi jejich zaměřením a poselstvím Bible (srov. s. 11). Přitom neztrácí ze zřetele skutečnost, že křesťané věří v trojjediného Boha, o Němž Bible vydává svědectví. Zevrubný „Náčrt trinitární teologie“ je orámován pojednáním o praktickém významu trojičního Boha v první části a kapitolou „Jako v nebi, tak i na zemi – od teologie k ekonomii“ v části poslední.

³ Ctirad Václav POSPÍŠIL, *Teologie služby*, s. 10.

a tedy, kdyby nebyl trojjediný. Neboť „samojediný Bůh by nebyl bezmeznou láskou.“⁴ Španělský teolog Luis Ladaria říká, že celá trinitární teologie může být chápána jako komentář k verši z Janova listu: „Bůh je láska“.⁵ Mezinárodní teologická komise, v dokumentu reflektujícím vztah mezi teologií, christologií a antropologií, prohlašuje:

„...tajemství Boha a člověka se ve světě projevuje jako tajemství lásky. Ve světle křesťanské víry je možno z toho vyvodit novou globální vizi universa. Ačkoli tato vize podrobuje kritickému zkoumání přání dnešního člověka, přece však stvrzuje jeho důležitost, očišťuje ho a překračuje ho.

V jádru takovéto ‚metafyziky lásky‘ už nenacházíme především podstatu jako v antické filosofii, nýbrž osobu, jejímž nejdokonalejším a pro ni nejpráhodnějším úkonem je láska, která je také s to přivádět osobu k dokonalosti.“⁶

Jestliže předpokládáme, že ontologickým principem Trojice je láska, pak pro správné pojetí křesťanského Boha nestačí sledovat cestu vyznačenou aristotelskou filosofií, ale je nezbytné vydat se po cestě, kterou vyznačuje Bible, v perspektivě dějin spásy. Tato cesta se odvíjí od zjevení, o němž se hovoří v knize Ex 3,13-15. Bůh se zde představuje bezesporu jako svrchované bytí, ale též jako svrchovaná láska. Bytí a láska se v Bohu stýkají. Překlad Božího jména JHWH prostým „Ten, který je“ není dostatečný a nevystihuje bohatost biblického zjevení.⁷ Bůh se totiž v hořícím keři nepředstavuje jako „ego sum“ („já jsem“), ale spíše jako „ego adsum“ („já jsem zde“ - slyšel jsem váš nářek, viděl jsem vaši bídu a jsem připraven vám vyjít vstříc, abych vás vysvobodil z otroctví). Boží jméno tedy, spíše než jsoucnost, vyjadřuje vztah, soucit a Boží účastnost; je výrazem připravenosti k pomoci, znamená „jsem přítomen“.⁸ Tak je ontologie Boha vyjádřena skrze ekonomii neboli dějiny spásy. Hospodinovo jednání ve prospěch utlačovaného lidu je výrazem božského bytí, jež se v posledku prostupuje s láskou samou.⁹

Chápeme-li Boha jako toho, který „se zpřítomňuje“ a který miluje, můžeme pokročit dále a říci, že Bůh se cele dává. Francouzský autor André Manaranche konstatuje, že východisko ontologie založené na Trojici je vyjádřeno následujícím tvrzením: „Na počátku je dar sebe, coby jediný způsob Bytí sebou.“¹⁰ Toto Boží sebedarování předchází a zakládá veškeré naše dávání se a je to kořen a základ křesťanské zkušenosti. Původní zkušenost víry totiž vyrůstá z největšího daru, jenž byl člověku nabídnut ve smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Je to zkušenost, že Ježíš vydal sebe sama za nás a že jeho dar je darem Božím, v němž se život a svět, smysl bytí a všechny věci skutečně proměňují, protože vše se dává od svého vzniku a je přijímáno v rytmu svého dávání se. Pouze v ukřižovaném a zmrtvýchvstalém Kristu můžeme plně zakoušet Boha v jeho sebedarování, které udává rytmus jeho bytí a bytí veškerenstva. Tuto zkušenost umožňuje Duch svatý, který působí vnitřní proměnu křesťana, jenž se z Ducha znovu rodí a je jím obnovován (srov. 2 Kor 3,18; Tt 3,15). Pečeť, jíž Duch vtiskuje pokřtěným (srov. Ef 1,10; 4,30),

⁴ Olivier CLÉMENT, *Alle fonti con i Padri. I misteri cristiani delle origini*, Testi e commento, Roma: Città Nuova, 1987, s. 74.

⁵ Luis Ladaria FERRER, *Il Dio vivo e vero. Il mistero della Trinità*, Casale Monferrato: Piemme, 1999, s. 38.

⁶ *Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Teologie – Christologie – Antropologie*, I.D.3 (433), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.

⁷ Na nedostatečnost tzv. onto-teologie upozornil bohovědu jakožto prorok zvnějšku též známý francouzský filosof Emmanuel Lévinas, na kterého osobitým způsobem navazuje filosof náboženství a teolog Jean-Luc Marion. Ten se domnívá, že pojmové myšlení zastírá Boží bezprostřední blízkost, jež je zároveň distancí, kterou je možné rozkrýt jedině v ikoně darovaného Bytí.

⁸ André MANARANCHE, *Il monoteismo cristiano*, Brescia: Queriniana, 1988, s. 209. Srov. také Jan HELLER, *Bůh sestupující*, Praha: Kalich OP, 1994, s. 69-70.

⁹ Srov. Ignazio SANNA, *Il riscontro della Trinità nella vita del credente*, *Path* 2/2003, s. 111-112.

¹⁰ Srov. André MANARANCHE, *Il monoteismo cristiano*, s. 210-211.

je obraz Pána slávy, který on zdokonaluje ke stále větší podobě s Pánem. Je to Duch, kdo zakládá v křesťanech stav synovství, který předchází vzájemnost prožívanou v daru bratrství.¹¹

Život světa, bytí a všechny věci spočívají v nitru daru, který ze sebe Bůh činí v Kristu: tak lze pochopit vhodnost trinitární ontologie, neboť vnitrotrinitární láska se vylévá *ad extra* (navenek) ve stvoření a vykoupení. Bytí a existující věci jsou tedy založeny v rytmu Božího sebedarování a spočívají v něm, stávající se výrazem tohoto prapůvodního daru, který tvoří tak, že vepisuje do každé reality základní zákon – každá stvořená realita je (a má být) otiskem Božího sebedarování.¹²

Je třeba ozřejmit, že učení o Trojici, o které se opírá výstavba trinitární ontologie, není jakýmsi dodatkem, který přichází teprve po stvrzení Boží jednoty. Vyznávat, že Bůh je jeden, znamená pro člověka věřícího v Krista vyznávat, že Bůh je láska, přičemž jednotu realizovanou v této lásce má charakter nikoliv kvality či atributu vypovídajícího o statickém a nehybném bytí, ale ukazuje se být tím, co stojí v samém základu Božího bytí. Svatý Pavel říká, že „pouze láska zůstává“ (1 Kor 13,7-13). Zůstává-li pouze láska, pak pouze láska „je“ v absolutním smyslu slova, a tedy tvoří podstatu bytí. Bytí je třeba chápat ne jako statickou a nehybnou monolitickou svébytnost, ale jako lásku, která se zřiká sebe sama, „stává se prázdnou od sebe samé“ a daruje se. Jestliže to, co zůstává, je láska, pak se těžiště přesouvá od já směrem k druhému a do středu se dostává pohyb, ne již v aristotelickém pojetí, a vztah, přičemž ani ten již není chápán jako kategorie, jako ten nejslabší akcident bytí. Těžiště již neleží v já samém, k němuž by se pak přidával vztah k druhému, ale spočívá v druhém, v nasměrování k druhému čili ve směru darování. A těžiště druhého spočívá zase naopak v tom, kdo je druhým vůči němu – jedná se tedy o vzájemnost. V tom, co je v křesťanství jedinečné, to jest v tajemství trojjediného Boha, tkví ontologický střed v sebedarování, v neustálém pohybu daru sebe, který proudí od jedné Osoby ke druhé, a tak se stává darem vzájemným. V tajemství trojjediného Boha se bytí zjevuje ve skutečnosti kenoze a perichoreze jakožto nebytí sebou kvůli bytí druhým, kvůli bytí láskou.¹³ To není ničení vlastní identity a osobnosti, ale právě naopak, je to její jediná možná realizace. Být láskou znamená nebýt kvůli bytí: Když se učíme milovat k obrazu trojjedinosti, která je osnovou Božího života, pak tato láska přivádí k plnosti bytí druhého i nás samých.¹⁴ V Nejsvětější Trojici tudíž objevujeme dokonalý pravzor a zároveň nejhlubší odůvodnění altruismu, k němuž křesťana vybízejí a povzbuzují Kristova slova: „Kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (Mt 10,39).

2. Vztahovost v Bohu jako paradigma každého lidského vztahu

Když bylo objasněno, že základem trinitární ontologie je pojetí Boha jakožto plnosti bytí v lásce, je úkolem trinitární teologie, aby stále jasnějším a výslovnějším způsobem vypovídala o vztahové dimenzi Osob v Trojici a aby ji poznávala (a dávala poznat) jako vztah lásky, neboť není jednoty, není-li trojice, a není trojice, není-li jednoty.¹⁵

Jedním z nejchoulostivějších problémů trinitární teologie je skutečnost, na niž upozornil Karl Barth, který je považován za největšího protestantského teologa 20. století. Jedná se o to, že

¹¹ Srov. Ignazio SANNA, *Il riscontro della Trinità nella vita del credente*, s. 112-113.

¹² Klaus HEMMERLE, *Partire dall'unità. La Trinità come stile di vita e forma di pensiero*, Roma: Città Nuova, 1998, s. 31.

¹³ „Právě v lásce se osoba plně realizuje paradoxně tím, že daruje vše, co má. Osoba je nejplněji sama sebou, když se zřiká všeho, co má, a pokládá život za milovaného...“. Ctirad Václav POSPÍŠIL, *Teologie služby*, s. 172.

¹⁴ Giuseppe Maria ZANGHÌ, *Dio che è amore. Trinità e vita in Cristo*, Roma: Città Nuova, 1991, s. 132.

¹⁵ Srov. Ignazio SANNA, *Il riscontro della Trinità nella vita del credente*, s. 113-114.

trinitární nauka stále kráčí po horském hřebeni, po jehož obou stranách se rozevívá nebezpečná propast: z jedné strany je to triteismus (to je smýšlení o trojjediném Bohu či vztahování se k Němu, jako kdyby *de facto* existovali tři bohové) a ze strany druhé je to modalismus (jenž chápe jednotlivé Osoby Trojice jako pouhé „mody“, skrze které se Bůh představuje v dějinách nebo skrze něž naše mysl poznává božství). Zvláště druhý jmenovaný směr se nabízí jako vábivé zjednodušení. Nicméně pro pochopení nezměrné bohatosti Božího života a jeho významu pro lidstvo je důležitá jak reálná mnohost, tak podstatná jednota božské přirozenosti. Bůh je láska, a proto platí, že „Osoby Trojice jsou samy sebou ve vztahu s ostatními dvěma Osobami“.¹⁶ Vystižení důležitosti, jakou má „vztah“ pro trinitární pojetí „osoby“, je účinnou obranou před sklouznutím k triteismu či modalismu.¹⁷

„Každá z božských Osob potřebuje ostatní (dvě božské) Osoby, aby byla sebou“.¹⁸ V bytí současně jedním a třemi, které ustavuje bytí Boha, se každá Osoba identifikuje se vztahem k ostatním Osobám. Kdyby se Otec, čistě hypoteticky, na okamžik přestal dávat Synu, nejenomže by neexistoval Syn, ale svou existenci by ztratil také Otec, poněvadž On je Otcem toliko v aktu plození Syna: Osoba Otce je aktem plození. „Otec“ i „Syn“ i „Duch svatý“ znamenají nezbytně vztah, vyžadují nějaké „a“, protože není možné být Otcem sám o sobě, je možné být jediné Otcem Syna, což platí také opačně. Proto mluvíme o Trojici a nikoliv o „trojitosti“: V Bohu neexistuje kvantita ve smyslu součtu a následnosti, neboť v jednom jediném aktu se dynamicky prolínají vztahování se a Osoba.¹⁹

Správné porozumění vztahové dimenzi božských osob nevyhnutelně vede k nové pojmové interpretaci poměru mezi bytím a vztahem v případě lidské osoby. V perspektivě trinitární ontologie je možné v určitém smyslu tvrdit, že existuje ontologický primát vztahu a že bytí se rodí vycházejíc ze vztahu, poněvadž bytí se rodí z Bytí, jež se daruje jako první a prapůvodně.²⁰

Trinitární ontologie je pozváním k novému ustavení poměru mezi bytím, stáváním se, sdělováním se a dáváním se a mezi jediným subjektem a mnohostí. Nebo lépe řečeno, nejde ani tak o poměr mezi jednotou a mnohostí, jako spíše o znovuoobjevení jednoty v mnohosti a mnohosti ve skutečnosti jednoty.²¹ Poznáváme, že dynamika vzájemného daru, která konstituuje bytí Boha, je nejvlastnějším povoláním člověka. Každý je/stává se sebou samým teprve ve svobodném vztahu lásky s druhými osobami.²² Tato pravda se objasňuje, uvažujeme-li o ní ve světle své zkušenosti. Zkušenost je pro pochopení Božích věcí podstatná, protože, jak to opakovaně vysvětloval velký trinitární teolog Hans Urs von Balthasar, všechno to, co lidské bytosti mohou prožívat, musí mít nějaký předpoklad v Božím vnitrotrinitárním životě a musí z něj být odvozeno. V našem kontextu meziosobních vztahů to znamená, že za předpokladu, že Bůh je tajemstvím jednoty Osob, představuje vztahovost v Bohu paradigma veškeré vztahovosti existující ve stvoření a každý druh stvořené vztahovosti poukazuje na vztahovost v Bohu, evokuje ji a určitým způsobem ji odráží.²³ Zvláštním a jedinečným způsobem ji odráží služba, prožívaná jako seberealizace v sebezapření.

¹⁶ Chiara LUBICH, Io prego così, *Città nuova* 19/1996, s. 34.

¹⁷ Enrique CAMBÓN, *Trinità: modello sociale*, Roma: Città Nuova, 1999, s. 42-43. Srov. také Ctirad Václav POSPÍŠIL, *Jako v nebi, tak i na zemi*, kapitola VII. 1. 5. „Augustinova teorie vnitrobožských vztahů a její následná precizace“, s. 346-363.

¹⁸ Nereo SILANES, *La Santísima Trinidad, programa social del cristianismo*, Salamanca: Secretariado Trinitario, 1991, s. 50.

¹⁹ Srov. Enrique CAMBÓN, *Trinità modello sociale*, s. 44. Srov. také Ctirad Václav POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, Praha: Krystal OP, 2006, s. 225-226.

²⁰ Srov. Ignazio SANNA, *Il riscontro della Trinità nella vita del credente*, s. 115-116.

²¹ Lubomír ŽÁK, *Premessa: verso un'ontologia trinitaria, Abitando la Trinità. Per un rinnovamento dell'ontologia*, eds. P. Coda, L. Žák, Roma: Città Nuova, 1998, s. 20.

²² Srov. Tomáš ŠPIDLÍK, *My v Trojici*, Olomouc: Refugium, 2000, s. 52.

²³ Srov. Enrique CAMBÓN, *Trinità modello sociale*, s. 46-47.

3. Prožívat jednotu trinitárně

V předchozím textu byl položen důraz především na skutečnost, že vztahy, které zakládají život Trojice, nám pomáhají pochopit, jaké povahy je jednotu, která existuje v Bohu, a že tato jednotu tudíž má být vzorem pro lidský život. Nyní chceme podtrhnout skutečnost, že v Bohu, a tedy také v lidské existenci, je způsob žití této jednoty trinitární: Trojice je způsob, jímž je Bůh jeden. Trojičnost, jak v Božím životě, tak i v meziosobních vztazích v dějinách stvoření, implikuje rovněž „protiklad“ v tom smyslu, že nikdo není identický s druhým. Platí nejenom že každý je sebou samým skrze druhého, ale je možný i opačný pohled: skrze druhého každý je sebou samým, a právě proto může svobodně existovat v druhém.²⁴

Láska, je-li skutečně láskou, tedy je-li trinitární, jediným pohybem sjednocuje a zároveň odlišuje. Činí z početnější reality realitu jedinou, přičemž však hájí autonomii každého. Právě o tom vypovídá verš z Janova evangelia: „*Já jsem v Otci a Otec je ve mně*“ (J 14,11). „Sebezmaření“, „vyprázdnění se od sebe sama“, to není sebezničení, smíšení s druhým ani násilím vynucená podřízenost. Evangelní výrok totiž neříká, že se jeden ve druhém ztrácí, že je jím pohlcen, a tím spíše ne, že jeden nad druhým panuje nebo ho pohlcuje. Podstatným se ukazuje být to, že já „jsem já“ v druhém a že druhý „je on“ ve mně; jinak by hrozilo nebezpečí asimilace či podrobení se, uniformity nebo ztotožnění. Avšak to, co je charakteristické pro trinitární – láskyplný vztah, je skutečnost, že tento vztah vždy značí jednotu v rozlišenosti – jednotu, která buduje nejenom empatii a zdravé soužití v harmonii, ale také vlastní identitu.²⁵

Tato skutečnost více oslavuje trojjediného Boha, protože lépe zjevuje nevyčerpatelné bohatství jeho světla a života, jejichž odlesk může mít nekonečné množství odstínů, podob a rozmanitých projevů, které se vzájemně obohacují. Pravda, trinitárně vyjádřená, je „symfonická“, a to v tom smyslu, že se, podobně jako tomu je v hudbě, vyjadřuje skrze soubor různých nástrojů, mezi sebou dobře sladěných.²⁶

4. Rozdílnost mezi Osobami jako předpoklad jednoty

Jak už jsme naznačili výše, trinitární ontologie má svoji paralelu a obdobu v nastavení lidské existence ve všech jejích oblastech. Pravda jediné Boha ve třech sobě rovných a zároveň od sebe rozdílných osobách nezůstává izolovaně „viset“ na nebesích a nemá být považována za jakousi „nebeskou aritmetickou teorému“, ze které pro existenci člověka nelze nic vyvodit, jak se domníval Kant.²⁷ Trinitární láska nezůstává uzavřená v dokonalém kruhu světla a slávy, ale vychází ze sebe a prozařuje svým světlem člověka v jeho dějinách. Prostupuje lidské bytí a obnovuje ho, uvádí člověka do své slávy činíc ho synem v Synu. „*Víra v trojjediného Boha není bez důsledků, ale je to pravda víry bohatá ve svých důsledcích*“²⁸, protože Trojice je pramenem všech věcí a celého díla spásy lidstva a vesmíru, jež započalo stvořením. Je třeba si uvědomit, že cesta, na níž se lze „setkat“ s Trojicí v životě, jistě není utvářena nezbytnými dogmatickými formulami nebo stejně nezbytnými teologickými pojmy. Boha nalézáme ve zkušenosti setkání, jak o tom svědčí samo Písmo, které, spíše než by bylo rozpravou o Bohu, vypráví příběh o Boží přítomnosti, o jeho díle a o lidské zkušenosti bytí ve vztahu s Ním. Z toho vyplývá, že Trojice není pouhým pojmem, který je třeba pochopit, ale je to realita, jež má být prožívána, a zkušenost, kterou je třeba udělat.²⁹

²⁴ Tamtéž, s. 53.

²⁵ Srov. Enrique CAMBÓN, *Trinità modello sociale*, s. 53-54.

²⁶ Srov. Hans Urs von BALTHASAR, *La verità è sinfonica. Aspetti del pluralismo cristiano*, Milano: Jaca Book, 1991, s. 89.

²⁷ GIOVANNI PAOLO II., *La gloria della Trinità nell'Incarnazione*, *L'Osservatore Romano*, 6. dubna 2000, s. 4.

²⁸ Gisbert GRESHAKE, *La fede nel Dio trinitario. Una chiave per comprendere*, Brescia: Queriniana, 1999, s. 124.

²⁹ Srov. Ignazio SANNA, *Il riscontro della Trinità nella vita del credente*, s. 118-119.

V aplikaci toho, co bylo až doposud řečeno, je tedy přednostním a základním podobenstvím trinitární ontologie v životě křesťana jeho konstitutivní vztahovost. Stejně jako Bůh, jak říkali církevní otcové, je jediný, ale není sám, není samotou, nýbrž je společenstvím, „Rodinou“, tak i lidské bytí není lidským bytím samo o sobě, ale stává se jím teprve ve vztahu, ve společenství s druhým. Bezesporu je možné tvrdit, že to, co konstituuje lidskou bytost jako osobu, je schopnost říci „já“, ale schopnost říci „já“ se rodí vždy ze setkání s „Ty“, a právě toto setkání já a ty činí možným „my“. „*Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla*“ (Gn 2,23), tak kniha Genesis, když popisuje prvopočátky dějin lidstva, ukazuje, jak se první lidské slovo zrodilo v konfrontaci s druhým a v přijetí druhého.³⁰

V tajemství Trojice se zakládá a potvrzuje ideál, povolání, každé lidské komunity, totiž ideál dokonalé lásky. Je pravda, že v trinitárním tajemství se jedná o komunitu výjimečnou: tři Osoby tvoří jednotu, jaká existuje pouze v Bohu. Ale jednotu bytí v mnohosti osob je realita, která se odráží v jednotě prožívané v lidských komunitách a osvětluje její podmínky. Rozdílnost osob přitom není v rozporu s jejich jednotou, ale naopak ji umožňuje a obohacuje.

Tvrzení, že rozdíly mezi osobami nejsou překážkou jednoty, nýbrž jsou jejím předpokladem, je nezbytné uplatňovat v konkrétním životě. Víme, že „...vztahy jsou tou nejbolesivější oblastí lidstva, ale jsou také oblastí, v níž většinou nevědomky hledáme příslib života“³¹. A není pochyb o tom, že jádrem tolika bolestí i nadějí je mnohdy právě nemožnost usmířit rozdílnosti mezi osobami nebo hledání autonomie a současně touha po jednotě. Cítíme se být ohrožováni přítomností druhých, ale zároveň je potřebujeme. Společenství s druhými není zcela spontánní a mnohdy je budováno z toho důvodu, aby nás zaštitilo před implicitním nebezpečím, které pro nás druzí představují.³²

V tomto smyslu, je-li pravda, jak už bylo řečeno, že rozdílnost mezi osobami není v rozporu s jejich jednotou, můžeme mluvit o patologii vyvolané strachem z druhého. Na počátku bylo „Slovo“, to jest Boží komunikace sebe samého, tajemství Boha, který září skrze své Slovo (Logos) a který staví každé bytí do dialogu s Ním. Když chce Adam, jak vypráví kniha Genesis, ve své svobodě realizovat a potvrdit sebe samého odmítaje druhého, odmítaje Boha, a opovrhne dialogem s Ním, je přirozeným a nevyhnutelným důsledkem, že se pro něj druhý stává nepřítelem a hrozbou. Počínaje od Adama je tedy obava z druhého součástí naší existence a determinuje strach z každé alterity (jinakosti). Když se strach z druhého stává strachem z alterity, ztotožňujeme rozdílnost s rozdělením. To narušuje náš způsob smýšlení a naše jednání uvnitř rodin, na rovině malých společenství i na rovině národů. Rozděluje a uspořádáváme naše životy a lidské bytosti na základě rozdílností. Ale když rozdíl přechází v rozdělení, je společenství pouze kompromisem nutným pro soužití bez prolévání krve a trvá jen potud, pokud trvají oboustranné zájmy.³³

Naším vzorem pro nalezení správného poměru mezi společenstvím a alteritou je Boží Trojice. Jestliže jsme byli stvořeni „*k Božímu obrazu*“ (Gn 1,27), pak jsme disponováni a zváni k tomu, abychom prožívali společenství a alteritu tak, jak existují v trojjediném Bohu. Co to však znamená?

Především to, že alterita (jinakost) nejenomže neodporuje jednotě, ale dokonce je pro ni konstitutivní: Bůh není nejdříve jeden a poté trojí, ale je zároveň jeden a trojí. To znamená, že

³⁰ Srov. tamtéž, s. 121.

³¹ Maria CAMPATELLI, La Trinità è la migliore comunità, *Consacrazione e Servizio* 11/2007, s. 43.

³² Tamtéž.

³³ Maria CAMPATELLI, La Trinità è la migliore comunità, s. 43-44.

alterita není atentátem na jednotu, ale, je-li správně pochopena, je podmínkou a důsledkem jednoty. V Bohu samém se otevírá tajemství druhého: Otec, Syn a Duch svatý jsou zcela odlišní a nemohou být směřováni či zaměřováni. Tato jejich odlišnost není psychologická, ale ontologická. Božské osoby jsou definovány skrze vztahy mezi sebou. Otec, Syn a Duch svatý, to jsou totiž všechno jména označující vztahy. Společenství božských osob neohrožuje alteritu, ale plodí ji. Obdobně i lidská osoba je identita, která vyvěrá ze vztahů. Je to „Já“, které existuje jen v té míře, v jaké se vztahuje k „Ty“. Právě tím se osoba odlišuje od jednotlivce. Osoba je odlišnost ve společenství a společenství v odlišnosti. Existuje nadosobní, integrální, vypovídající charakteristika osobního vědomí, kterou je třeba objevovat. Osoba je nemyslitelná bez svobody - bez svobody odlišovat se, být jiný. Ale protože osoba implikuje také společenství, svoboda není svobodou odlučující od druhého, ale splývá v jedno s láskou.³⁴

Závěr

Závěrem můžeme říci, že Boží trojjedinost skutečně není pouhý teologický pojem nebo jen dogmaticky stvrzená pravda víry, kterou nezbyvá, než mlčky přijmout. Poznáváme, že je to především realita, kterou jsme povoláni žít a životem na ni odpovědět. Výše jsme připomněli slova knihy Genesis, v níž stojí, že „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem...*“ (Gn 1,27). Pojímáme-li Boha jako trojjediného, čili jako Bytí v láskyplném vztahu, pak je zřejmé, že člověk, stvořený k Božímu obrazu, se stává skutečně sám sebou teprve ve svobodném vztahu lásky k druhým. Jestliže chápeme, že Bůh je ve své podstatě neustálým čili věčným darem sebe, potom jsme schopni pochopit též smysl křesťanské povinnosti položit život za bratry (1 J 3,16). Položení života pochopitelně nemusí znamenat heroickou smrt, ale může jít o pokorné, každodenní umírání sobě v sebezapření pro druhého a ve službě druhému, ve smyslu slov apoštola Pavla: „*bud'te stejné mysli, mějte stejnou lásku, bud'te jedné duše, jednoho smýšlení, v ničem se nedejte ovládat ctižádostí ani ješitností, nýbrž v pokoře pokládejte jeden druhého za přednějšího než sebe; každý ať má na mysli to, co slouží druhým, ne jen jemu...*“ (Flp 2,2-4).

Přitom způsob, jakým se k sobě navzájem vztahují Otec, Syn a Duch svatý, představuje základní paradigma vztahů mezilidských. Trinitární láska sjednocuje, aniž by rozměňovala identitu jednotlivých Osob, naopak ji utvrzuje. Tak i lidská identita může a má být ve vztahu k druhému upevňována. Jednota, ke které Pavel vybízí, jistě neznačí uniformitu. Rozdílnost mezi osobami není ohrožením žádoucí jednoty, nýbrž je jejím předpokladem a poskytuje příležitost k osobnímu růstu. V tajemství Trojice tedy objevujeme pravzor zdravého altruismu, který má charakterizovat život křesťana – altruismu, v němž se „Já“ realizuje bytostným vztahem k „Ty“.

Abstrakt: Přítomný článek hledá význam tajemství Nejsvětější Trojice pro život křesťana. Studie vychází z předpokladu, že ontologickým principem trojjediného Boha je láska. Opouští metafyzické kategorie a pojednává o Bohu v biblické perspektivě dějin spásy, v nichž Boží lásku můžeme zakoušet. Láska implikuje bytí ve vztahu, ve kterém se milující osoba zříká sebe a daruje se osobě milované. Přitom však sebe samu neztrácí, ale naopak, v sebedarování se seberealizuje. Láska tedy sjednocuje, aniž by ničila osobní identitu, kterou paradoxně buduje, a tak vytváří dokonalou jednotu v mnohosti čili dokonalé společenství. Účast na takovémto společenství, které existuje v trojjediném Bohu, se ukazuje být základním povoláním člověka, stvořeného k Božímu obrazu.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 45.

Holy Trinity as the Deepest Justification of Christian Mission To Serve or „To Be for the Others“

Abstract: The present article clarifies the importance of the mystery of the Most Holy Trinity for Christian life. The paper works on the assumption that the ontological principle of the Triune God is love. The authors abandon the metaphysical categories and think of God from the biblical point of view of salvation history, in the course of which we can experience the love of God. Love implies being in relationship, in which the person who loves empties herself in order to give herself to the loved one. Nevertheless she doesn't lose herself, on the contrary, in self-giving she realizes herself. Thus love unites without denying personal identity, which it consolidates paradoxically and so it creates perfect unity in diversity, that is perfect communion. The participation in such communion, which exists in the Triune God, appears to be the most basic vocation of the human person created in the image of God.

Klíčová slova: Trojice. Osoba. Vztah. Láska. Jednota. Alterita. Společenství. Život.

Keywords: The Trinity. Person. Relationship. Love. Unity. Alterity. Communion. Life.